

بررسی ضرورت و مراحل تهیه فهرست نام کشورها

دکتر مهران مقصودی- استادیار دانشکده جغرافیا- دانشگاه تهران

ناصر محمدی- مدیر بخش اطلاعات جغرافیایی - سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح

ابوالفضل بلندیان - کارشناس سازمان نقشه برداری کشور

چکیده:

تهیه فهرستی از نام کشورها بر اساس آخرین مصوبه های کنفرانس یکسان سازی نامهای جغرافیایی سازمان ملل متحد (UNCSGN)¹ همواره از اهداف کمیته تخصصی نام نگاری و یکسان سازی نامهای جغرافیایی بوده است. براین اساس با تشکیل گروه کاری نامهای خارجی (EXONYM) فعالیتهای این گروه با بررسی کلیه منابع موجود آغاز شد. بیش از ۱۹۲ کشور جهان که نام آنها در فهرست سازمان ملل متحد آمده بود مورد بررسی قرار گرفت و سعی شد تا اطلاعات صحیحی از نامهای مزبور گردآوری شود. بدین ترتیب بعد از مطالعه گروه، فهرستی از نام کشورها تهیه گردید که حاوی اطلاعاتی چون: نام رسمی، نام کامل، نام رایج، نام محلی یا بومی، زبان رسمی، کد استاندارد کشورها، نام کشورها به زبان فارسی، به همراه آوانگاری آنها بود. همچنین در این فهرست اطلاعاتی در خصوص پایتخت کشورها مانند، نام رسمی پایتخت، نام پایتخت به زبان فارسی و آوانگاری آنها ارائه گردیده است. در نهایت بعد از ارائه فهرست مذکور به کمیته نام نگاری و بحث و بررسی بر روی محتوی آن و کنترل و رفع اشکالهای پیشنهادی توسط اعضاء کمیته، کمیته نام نگاری، فهرست مذکور را بعنوان نسخه ۱/۰ فهرست نام کشورها مورد تصویب قرار داد. این فهرست حاوی اطلاعات ارزشمندی است که مورد استفاده رسانه های ارتباط جمعی، تهیه کنندگان نقشه ها، اطلسها و کتب، وزارتخانه ها، و کلیه سازمانها و افرادی مرتبط که به نوعی با نام کشورها سر و کار دارند و بدنبال منبعی قابل اعتماد و استاندارد در خصوص نام کشورها میباشند قرار می گیرد.

واژگان کلیدی: نامهای جغرافیایی، یکسان سازی نامهای جغرافیایی، نامهای خارجی، نام کشورها، نامهای بومی

مقدمه

یکسان سازی و ثبت صحیح نامهای جغرافیایی در نقشه ها، اطلسها و اسناد و مدارک تاریخی و جغرافیایی و نیز در اطلاعاتی که به طرق گوناگون، به ویژه در گستره رسانه های پیشرفته کنونی، همه روزه در سطح ملی و جهانی انعکاس می یابد، امری ضروری، هویتی و ملی است. یکسان سازی و همسان نمودن نامها و اعلام جغرافیایی می تواند موجب تسهیل بسیاری از امور، مانند تجارت بین المللی، ارتباطات، سرشماریهای جمعیتی، مدیریت حوادث غیر مترقبه، تهیه نقشه ها و اطلسها شود. به همین منظور شورای اجتماعی اقتصادی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۶۷

¹ United nations conference on the standardization of geographical names

میلادی جهت جلوگیری از تشبیه و اختلاف نظر در مورد کاربرد نامهای جغرافیایی میان کشورهای جهان و یکسان سازی نامهای جغرافیایی اقدام به برگزاری اولین کنفرانس یکسان سازی نامهای جغرافیایی در کشور سوئیس (ژنو) نمود. این کنفرانس به منظور پیشبرد اهداف خود گروههای کاری مختلفی را ایجاد نموده است. یکی از این گروههای کاری، گروه نامهای خارجی (Working Group of Exonym) می باشد که در سپتامبر سال ۲۰۰۲ میلادی پس از هشتمین کنفرانس در برلین تشکیل گردید. لازم به ذکر است که در سازمان ملل متحد گروه کاری دیگری تحت عنوان گروه کاری نام کشورها (country names) فعالیتهای خود را از سالها پیش آغاز کرده و در چندین مرحله فهرست نام کشورها را به کنفرانس یکسان سازی سازمان ملل متحد ارائه داده است.

در کشور ما نیز متعاقب تشکیل کمیته تخصصی نام نگاری و یکسان سازی نامها جغرافیایی ایران در سال ۱۳۷۹، گروه کاری تحت عنوان نامهای خارجی (Exonym) ایجاد شد که اولین وظیفه آن تهیه فهرستی از نام کشورها بود. این گروه از سال ۱۳۸۲ کار خود را آغاز نمود. هدف از تهیه فهرست نام کشورها توسط کمیته نام نگاری، یکسان سازی اسامی کشورها و پایتخت ها در زبان فارسی است. در واقع در بعضی موارد مشاهده شده که دو یا چند نام برای یک کشور یا پایتخت بکار برده می شود که لازم بود با تهیه فهرستی استاندارد به این معضل پایان داده شود.

در واقع نامهای خارجی بخشی از اخبار روزانه ما را اشغال کرده اند، نامهایی مانند فلورانس، پاریس، قاهره، تریپولی، اصفهان، بخشی از نامهایی است که طی قرون شکل گرفته اند و دیگر به هیچ وجه قابل تغییر نیستند. تاکنون نظام یکسانی برای ثبت و تلفظ نامهای خارجی پیشنهاد نگردیده است. برای مثال نام کشور ژاپن در زبان مردم آن سرزمین Nihhon، گفته می شود. آنها همین نام را هنگام ثبت با حروف لاتین Nippon می نویسند در حالیکه به انگلیسی آنرا Japan می خوانند. اکنون اگر ما بخواهیم خیابانی را به نام آنها به لاتین بنویسیم کدام املاء را باید انتخاب کرد. در حین تهیه فهرست نام کشورها به مشکلاتی از جمله عدم وجود نوع قلمی (در رایانه) که بتوان آوانگاری اسامی کشورها و پایتخت آنها را انجام داد، وجود منابع متنوع و گاه متناقض، و نبودن اجماع بر روی تلفظ بعضی اسامی

برخورد شد. بویژه اینکه برخی اسامی کشورها و پایتخت آنها تا آن اندازه ناآشنا بود که منبعی در خصوص چگونه نوشتن و تلفظ آنها وجود نداشت.

در هر صورت این فهرست بعد از چندین مرحله کنترل و بازنگری در اواخر سال ۱۳۸۳ به تصویب کمیته تخصصی نام نگاری و یکسان سازی نامهای جغرافیایی رسید. چند صفحه از فهرست مزبور به پیوست مقاله می باشد.

تعریف نامهای خارجی

نامهای خارجی (Exonyms) عبارت است از نامهای جغرافیایی که در یک زبان برای پدیده‌های جغرافیایی واقع شده در خارج از قلمرو آن زبان بکار می‌رود، این نام از نظر شکل متفاوت از نامی است که در محدوده جغرافیایی یا زبانی مورد نظر بر آن نهاده شده است. نامهای خارجی، برعکس نامهای محلی هستند به بیانی واضح‌تر، نامهای محلی، اسامی جغرافیایی هستند که متعلق به یک زبان بوده و با عارضه‌های واقع در محدوده همان زبان در ارتباطند در حالی که نامهای خارجی، اسامی جغرافیایی هستند که به یک زبان تعلق داشته اما به عارضه‌هایی خارج از محدوده آن زبان اشاره می‌کند. لازم به ذکر است که در اولین مرحله فعالیت گروه کاری نامهای خارجی فقط بخش کوچکی از نامهای خارجی، یعنی نام کشورها مورد توجه قرار گرفت.

مواد و روشها

در راستای تهیه فهرست Exonym کلیه مقالات ارائه شده و مصوبات در ۸ کنفرانس و ۲۱ اجلاس کارشناسی استاندارد نمودن نامهای جغرافیایی، از جمله تعداد و نام کشورهای جهان که براساس آخرین فهرست ارائه شده توسط سازمان ملل متحد در هشتمین کنفرانس استاندارد نمودن نامهای جغرافیایی در سال ۲۰۰۲ میلادی است مورد بررسی دقیق کارشناسی قرار گرفت (سند شماره E.CONF.94/CRP11). همچنین در زمینه یافتن اسامی بومی و محلی (Endonym) و مغایرت در کاربرد تعدادی از اسامی، مطالعه بیشتری صورت گرفته است. سپس با توجه به تعدد کاربرد اسامی در بعضی از کشورها، متناسب با نوع زبان بکار رفته از نامهای بومی و محلی استفاده شده است. در

مرحله بعد از کد استاندارد ISO برای هر کشور استفاده شده است. در این مرحله پس از تعیین و تصویب سیستم آوانگاری در سی و دومین جلسه کمیته تخصصی نام نگاری و یکسان سازی نامهای جغرافیایی ایران، نگارش Farsi Romanize , Farsi Exonym و نیز نگارش نام پایتخت کشورهای جهان به مرحله اجرا درآمد. از فواید تهیه فهرست Exonym می‌توان به استفاده از نام صحیح و یکسان در رسانه‌های ارتباط جمعی، تالیف، تدوین و چاپ کتب، نقشه‌ها و اطلس‌های جغرافیایی و تهیه نرم‌افزارهای تخصصی در زمینه‌های مختلف علوم زمین و جغرافیایی اشاره نمود.

لازم به ذکر است که آوانگاری نامهای جغرافیایی در این فهرست با سیستم جدید آوانگاری جمهوری اسلامی ایران (Transcription) مصوب جلسه ۳۲ کمیته تخصصی نام نگاری و یکسان سازی نامهای جغرافیایی انجام شده است. جهت آشنایی با این سیستم میتوان به وب سایت کمیته نام نگاری به آدرس www.ncc.org.geonames مراجعه نمود.

بحث و نتیجه گیری

این فهرست حاوی اطلاعاتی از کشورها است که تاکنون در منابع موجود در کشور به این صورت ذکر نشده است. یکی از ویژگی های فهرست نام کشورها این است که این فهرست بر اساس نامهای مصوب کنفرانس یکسان سازی نامهای جغرافیایی سازمان ملل متحد تهیه شده است. در واقع این نامها تنها مرجع قابل اعتماد در این زمینه است.

در این فهرست برای هر کشور اطلاعاتی درج گردیده که شامل :

۱- نام رسمی کشورها (official names)، (این قسمت شامل نامی است که در مجامع رسمی و مکاتبات از آنها استفاده میشود).

۲- نام کامل کشورها

۳- نام رایج کشورها در ایران، (نامی است که بطور معمول برای کشورها در ایران از آن استفاده میشود).

۴- نام با گویشهای داخلی هر کشور (Endonym)، (نام هر کشور با گویش داخلی آن کشور)

۵- زبان رسمی هر کشور

۶- کد اختصاری بین المللی هر کشور

۷- نام آن کشور با گویش فارسی و آوانگاری آن

۸- نام رسمی پایتخت هر کشور با گویش فارسی و آوانگاری آن

همانطور که قبلاً" نیز بیان گردید در فهرست نام کشورها تنها به نام کشورها و پایتخت آنها اشاره گردیده است این در حالیست که نام کشورها تنها بخشی از نامهای خارجی را تشکیل میدهد و دیگر نامهای خارجی باید در مراحل بعدی مورد توجه قرار گیرد. عوارض انسانی مانند شهرها، روستاها، یادمانهای تاریخی و بسیاری دیگر از این دسته عوارض که در خارج از قلمرو ایران قرار دارند و در کشور ما نامی غیر از نام بومی دارند می بایست مورد مطالعه قرار گیرند و فهرست استاندارد شده ای از آنها تهیه شود. همچنین باید فهرست کاملی از نام عوارض طبیعی مانند کوهها، دشتها، رودخانه ها، دریاها، دریاچه ها و دیگر عوارض طبیعی خارج از قلمرو ایران که نام آنها در کشور بگونه ای متفاوت از کشور مبداء تلفظ میگردد تهیه گردد. اولویت در تهیه فهرست بعدی نامهای جغرافیایی خارجی می تواند شامل موارد زیر باشد.

الف- نزدیک بودن و همجوار بودن عارضه نسبت به کشور

ب- اهمیت خود عارضه از نظر تاریخی و سیاسی

در مورد اول باید به نام آندسته از عوارض طبیعی و انسانی اشاره کرد که در کشورهای مجاور قرار دارند و در کشور ما دارای نامی متفاوت میباشند.

مورد دوم شامل نامهایی میشود که از نظر تاریخی و سیاسی برای ما دارای اهمیت ویژه می باشند. همانطور که می دانیم بسیاری از نواحی که اکنون در خارج از قلمرو ایران قرار دارند، نامی متفاوت از نام ایرانی دارند و این در صورتی است که دارای هویت ایرانی بوده و ضبط و ثبت نامهای آنها بصورت مدون، گامی در جهت اعتلای فرهنگ ایرانی و یکسان سازی نامهای جغرافیایی است. در عین حال برخی از نامهای خارجی نیز دارای بار سیاسی بوده و توجه به آنها باید یکی از اولویت های کمیته نام نگاری باشد.

فهرست منابع

۱- اطلس‌های بین‌المللی جغرافیایی، Reader digest, Britannica, Statements Year book

Encyclopedia

۲- رفاهی، فیروز، مبانی توپونیمی، سازمان نقشه برداری کشور، تهران، ۱۳۸۰

۳- سازمان نقشه برداری کشور، راهنمای آوانویسی کلی، تهران، اسفند ۱۳۸۳

۴- سازمان نقشه برداری کشور، دستورالعمل آوانویسی نامهای جغرافیایی ایران، تهران، ۱۳۸۲

۵- سازمان نقشه برداری کشور، شیوه نامه نظام نام نگاری و یکسان سازی اعلام جغرافیایی ایران، ۱۳۸۲

۶- کلیه مقالات ارائه شده در ۸ کنفرانس و ۲۱ اجلاس کارشناسی نامهای جغرافیایی سازمان ملل متحد از سال ۱۹۶۷

تا سال ۲۰۰۲ میلادی.

۷- نرم افزارهای جغرافیایی با جدیدترین نگارش: World Atlas, Encarta, 1998, 2003

8- Kadmon, Naftali, Toponymy, Vantage, New York, 2000

9- Raper E Peter, United Nations documents on geographical names, Pretoria, 1996,

10- Prodormos Vasileiou, Names of countries and capital, Cyprus permanent committee for the standardization of geographical names, lefkosia, 2003.

11- UNGEGEN, List of country names, U.N, New York, 2002 (E.CONF.94/CRP11)